

ПРОБЛЕМИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ГРАФІЧНИХ КОМП'ЮТЕРНИХ ПРОГРАМ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО ФАХУ В ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Пікущій О.І.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. В статті розкриваються проблеми, що пов'язані з викладанням нових дисциплін (комп'ютерна графіка) в художніх вищих навчальних закладах при підготовці спеціалістів дизайнерського фаху.

Ключові слова. комп'ютерні технології, графічне програмне забезпечення, комплексний підхід.

Аннотация. Пікущій А.И. Проблемы методики изучения графических компьютерных программ при подготовке специалистов дизайнерских специальностей в высших учебных заведениях. В статье

раскрываются проблемы связанные с изложением новых дисциплин компьютерной графики в художественных высших учебных заведениях при подготовке специалистов на дизайнерских факультетах.

Ключевые слова. компьютерные технологии, графическое программное обеспечение, комплексный подход.

Annotation. Pikushy A.I. The problems of principles of study the graphical programs in training specialists of design profession in higher educational establishments. In article opened the problems concerned with exposition new discipline computer drawing in higher educational establishments in training specialists of design profession.

Key words. computer-based technology, drawing soft, comprehensive approach.

Постановка проблеми. Використання комп'ютерних технологій в сфері дизайну взагалі, та проектуванні та виготовленні зовнішніх інформаційних носіїв – зокрема, переоцінити неможливо. Комп'ютерна техніка вже давно стала сьогоденням, заторкнувши всі рівні повсякденного буття сучасної людини, вона потребує особливого способу мислення, особливого світогляду.

Комп'ютерні технології вже достатньо давно застосовуються в сфері зображувального мистецтва, сформувавши таку нову течію в мистецтві, як комп'ютерна графіка. Але з самого початку від фахівця, що приходила до цього виду мистецької діяльності вимагався принципово новий спосіб абстрактного мислення. І це певною мірою вплинуло на те, що спочатку ця течія в мистецтві опановувалася людьми досить далекими від мистецтва, але які володіли певними засобами мислення, необхідними при використанні комп'ютерних технологій. Але такі ключові моменти образотворчого мистецтва, як композиція, кольорознавство, художня естетика та інші ніхто ніколи не відміняв. Тому спершу в цьому виді мистецтва часто панувала відсутність елементарної графічної грамоти, естетичного смаку і таке інше.

Кілька років знадобилось людям з художньою освітою, щоб певною мірою оволодіти дану галузь мистецтва. Але і сьогодні, часто зустрічається таке, що

людина з художньою освітою, досить довго працює в сфері комп'ютерної графіки, але не володіє повною мірою комп'ютерною грамотністю, не може використовувати всі можливості комп'ютера як інструмента при вирішенні тієї чи іншої чергової задачі. Звідси з'являється деяка обмеженість в творчості художника. І це не провина самого митця, це скоріше недостатній на сьогоднішній день рівень освіти в цій сфері мистецької грамоти пов'язаний з його початковим рівнем становлення. Тому сьогодні перед викладачем встає дуже важка задача по розробці принципово нової методики викладання дисциплін, що так чи інакше пов'язані з комп'ютерною графікою, формуванні у студентів необхідних навичок мислення при опануванні даної сфери художньої діяльності. І тут треба навчитися культурі відношення до комп'ютера як до досить нового художнього інструменту зі своєю естетикою, своїми можливостями, своєю філософією нарешті, а не як до якогось ящика Пандори, від якого не знаєш що очікувати у слідуючий момент.

Вирішення проблеми освоєння комп'ютерних технологій можливе тільки при комплексному підході. Так, на мій погляд, дуже важливо вивчення деяких дисциплін тією чи іншою мірою пов'язаних з кресленням, нарисною геометрією, а також з хоча би основами математики (конкретно стереометрії, з поглибленим вивченням Декартового простору), та основами програмування мовами високого рівня.

Художник-дизайнер виступає і як інженер. При створенні, наприклад, зовнішньої реклами перед ним виникає проблема вирішення не тільки естетичного вигляду майбутнього рекламного об'єкту, але і його конструктивного устрою. При вирішенні цих проблем дизайнеру в пригоді стає ціла низка комп'ютерних програм, за допомогою яких, вирішуються всі питання починаючи зі стадії ескізування і закінчуючи стадією виготовлення кінцевого об'єкту. При цьому, студенту, який тільки починає навчатися дисципліни, що пов'язана з проектуванням зовнішньої реклами, треба пояснити всі необхідні ступені при ескізуванні та проектуванні і яке програмне забезпечення найбільш доречним буде на той чи іншій стадії розробки.

Але ніколи не слід забувати, що комп'ютер - це лише допоміжний інструмент. І на різних стадіях проектування може виникнути потреба наприклад ручної відмальовки ескізів, що часто буває більш доречним, ніж виготовлення початкових ескізів одразу на комп'ютері. І це може бути хоча б тому, що не зважаючи на всі сучасні розробки в сфері комп'ютерних технологій, традиційні інструменти малювання, відомі людині багато тисячоліть, будуть більш природними особливо на стадії початкового ескізування. Але цей момент є дуже суб'єктивним для кожної людини окремо, при вирішенні тої чи іншої задачі спосіб її вирішення може бути різним. І комп'ютер може також бути досить природнім інструментом в руках художника-дизайнера.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день на ринку літератури, так чи інакше пов'язаної з комп'ютерними технологіями в сфері графічних програм, є досить багато цікавих примірників в яких, починаючи з досить поверхнього аналізу тої чи іншої програми і закінчуючи її поглибленим вивченням, розглядається практика роботи в сфері комп'ютерної графіки. І тут можна виділити такі відомі в світі імена як: Келлі Л. Мердок та Шамме Мортъе (серія книг по тривимірній графіці), Еллен Фінкельштейн (аналіз систем автоматичного проектування), Дік Мак-Клелланд та Лорі Ульріх Фуллер (растрові графічні редактори), Дженіфер ДіХаан (векторна графіка та анімація) і багато інших. Але, незважаючи на відомі та поважні світові імена, література цієї галузі часто характеризується дуже слабкою методично-педагогічною базою і має в основному чисто екскурсний та енциклопедично-довідковий характер, до того ж пишеться іноземними авторами і не адаптована під вітчизняний рівень освіти. Тому ця література може використовуватися лише в якості допоміжної, але ні в якому разі як навчального підручника для студентів вищих навчальних закладів.

Серед останніх публікацій вітчизняних авторів та авторів країн СНД, слід виділити: А.В. Костіна, В.Г. Тихоновського, Л. Корнілова (аналіз створення рекламної продукції), П.К. Власова, Р.І. Мошканцев, Ю.Чевічелов

(психологічні та естетичні проблеми реклами), Н.Г. Рожкова, П.П. Данилов, В.Н. Шитов (графічний дизайн та реклама на комп'ютері), В.Є. Михайленко, М.І. Яковлев (геометричні аспекти художнього формоутворення) і багато інших.

Формування цілей статті. На сьогодні комп'ютерні технології стали de facto частиною життя сучасного суспільства. І це вимагає від людини певної системи знань та вмінь в області комп'ютерної грамоти, а творчість сучасного художника-дизайнера сьогодні зовсім неможлива без використання комп'ютера. І тут виникає потреба створення стрункої та виваженої методологічно-педагогічної системи викладання дисциплін так чи інакше пов'язаних з комп'ютерною графікою в вищих навчальних закладах. До того ж, в світі переходу вітчизняної системи освіти до Болонського процесу, перед викладачами даної системи дисциплін виникають принципово нові методичні проблеми при створенні навчальної програми. Вирішенню цих проблем і буде приділена увага в даній статті.

Результати дослідження. Комп'ютерні технології використовуються на будь-якій стадії роботи дизайнера, але не слід переоцінювати можливості комп'ютерної техніки. Художнику-дизайнеру, як і раніше завжди встануть до потреби навички ручної відмальовки ескізів, як найбільш оперативного способу відтворення художнього задуму. І це слід враховувати викладачам дисциплін, що пов'язані з комп'ютерними графічними програмами. Тому, при постановці творчого завдання, слід вимагати від студентів під час створення початкового ескізу, його ручної відмальовки.

Але перш ніж дати яке-небудь творче завдання, викладач повинен навчити студентів досить вільно користуватися комп'ютерними програмами як інструментом художнього відтворення творчого задуму. І тут перед викладачем стає проблема – як вкласти в прокрустове ложе кількості годин величезний обсяг інформації необхідної для досить вільного володіння тією чи іншою комп'ютерною програмою, як виділити хоча б головне.

Тому, при викладанні даної галузі дисциплін, початкові вправи слід задавати на копіювання, чи наслідування вже існуючим прикладам, а творчі завдання, які будуть оцінюватись в якості тематичних модулів, повинні носити комбінаторний, асоціативний та в деякій мірі компілятивний характер. Художньо-навчальні заклади чи майстерні будь-якого часу ніколи не цуралися копіювання робіт відомих майстрів. Це лише найперший крок в оволодінні комп'ютером як художнім інструментом, але цей крок має велике значення. Виконуючи копії існуючих робіт різного степеню складності, студент засвоює основні методи роботи для найбільш адекватної реалізації того чи іншого творчого задуму, він досить швидко опанує основні можливості комп'ютера як творчого інструменту, опанує спосіб мислення, необхідний при роботі на комп'ютері.

Наступна задача, що виникає перед викладачем, носить комплексно-методичний характер - навчити студента орієнтуватися в великому обсязі комп'ютерних графічних програм, вміти вибрати ту програму, яка є доцільною при вирішенні тієї чи іншої задачі на різних стадіях роботи. Тому курс навчання у вищому навчальному закладі повинен складатися на першому етапі навчання з дисциплін, на яких вивчаються спеціальні комп'ютерні програми – векторні, растрові, тривимірного моделювання, а на другому – з комплексного використання цілої низки програм і їх можливостей. І тільки наступним кроком може стати повноцінне творче завдання.

Також треба згадати про необхідність відокремлення дисциплін, на яких можуть вивчатися суто можливості того чи іншого виду комп'ютерних програм від дисциплін, де опановується комплексний підхід і окремо дисциплін прикладного характеру, на яких також використовуються комп'ютерні технології. Так, на мій погляд, на початкових курсах всіх спеціальностей художніх та художньо-дизайнерських вищих навчальних закладів слід виділити базові теми: векторної, растрової комп'ютерної графіки, та тривимірного моделювання, а розділи, в яких буде вивчатися комплексний підхід, мають носити більш фаховий характер.

Все це дозволить охопити ширше коло студентів при вивченні комп'ютерної зображувальної грамоти, а також дозволить більш повно засвоїти методику роботи в тій чи іншій галузі комп'ютерної графіки.

Висновки. В рамках цієї статті неможливо вирішити повністю всі питання тою чи іншою мірою пов'язані з викладанням дисциплін комп'ютерної графіки. Підсумовуючи все вищезначене, можна відмітити, що дана галузь освіти знаходиться ще в початковому стані і потребує глибокого вивчення. Але деякі наробітки в області методології вже є, хоча вони, в світі Булонського процесу, потребують більшої систематизації та класифікації. Окремо хочеться дати наголос про необхідність комплексного підходу до вивчення комп'ютерних дисциплін зокрема, та також комплексного підходу при підготовці фахівців дизайнерських спеціальностей. Умови ринкової економіки диктують не тільки як можна більш скоріш навчити більшу кількість фахівців (це вже повинно зостатися в минулому), а насамперед як добитися максимальної якості знань та вмінь від майбутнього фахівця

Література

1. Ефимов А., Скобелев В. Методика преподавания живописи в Московском архитектурном институте. - Архитектура СССР, 1968, № 10, с. 14.
2. Кишик Л.Н. К 46 Adobe Photoshop 7.0. Эффективный самоучитель. - СПб.: ООО «Диасофт», 2003 368 с.
3. Коваль П.Т. Эстетичне виховання школярів.-К.: Знання УРСР, 1984.-87с.
4. Михайленко В.С., М.І. Яковлев Основы композиции. Геометричні аспекти художнього формотворення. - К.: «Каравела», 2004.-302с.
5. Михайленко В.Е., Пономарьов А.М. "Инженерна графіка": підручник 3-є вид., Київ 1990р.
6. Тайц А. М., Тайц А. А. CorelDRAW 10: все программы пакета. - СПб.: БХВ-Петербург, 2001 1136 с
7. Тёмин Г..3D Studio MAX®3. Учебник-СПб: Издательство «Диасофт», 2000.-480 с.
8. Тихоноцкий В.Г. "Торговая реклама и основы проектирования"3-е изд.-Москва1987. І 25. Позгорелов В.И. AutoCAD: трехмерное моделирование и дизайн. СПб.: БХВ-І Петербург, 2004. - 288 с: ил.

ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ЕСТЕТИКИ

Пляко Д.А.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У своїй статті проаналізував значення основних термінів образотворчого мистецтва і їх невідповідність смисловому змісту вкладеного в них, а так само провів аналіз ролі і видів образотворчого мистецтва в сучасному суспільстві.

Ключові слова. Образотворче мистецтво, зображувальність, мистецтво, естетика, сучасність.

Анотація. Пляко Д.А. К проблеме специальной терминологии: изобразительное искусство как составляющая современной эстетики. В своей статье проанализировал значение основных терминов

Все це дозволить охопити ширше коло студентів при вивченні комп'ютерної зображувальної грамоти, а також дозволить більш повно засвоєти методику роботи в тій чи іншій галузі комп'ютерної графіки.

Висновки. В рамках цієї статті неможливо вирішити повністю всі питання чи іншою мірою пов'язані з викладанням дисциплін комп'ютерної графіки. Підсумовуючи все вищезначене, можна відмітити, що дана галузь освіти знаходиться ще в початковому стані і потребує глибокого вивчення. Але деякі наробітки в області методології вже є, хоча вони, в світі Булонського процесу потребують більшої систематизації та класифікації. Okремо хочеться дати наголос про необхідність комплексного підходу до вивчення комп'ютерних дисциплін зокрема, та також комплексного підходу при підготовці фахівців дизайнерських спеціальностей. Умови ринкової економіки диктують не тільки як можна більш швидко навчити більшу кількість фахівців (це вже повинно зостатися в минулому), а насамперед як добитися максимальної якості знань та вмінь від майбутнього фахівця

Література

1. Ефимов А., Скобелев В. Методика преподавания живописи в Московском архитектурном институте. Архитектура СССР, 1968, № 10, с. 14.
2. Клишк Л.Н. К 46 Adobe Photoshop 7.0. Эффективный самоучитель. - СПб.: ООО «Диасофт», 2003 368 с.
3. Коваль П.Т. Эстетичне виховання школярів. -К.: Знання УРСР, 1984.-87с.
4. Михайленко В.С., М.І. Яковлев Основи композиції. Геометричні аспекти художнього формотворення. - К.: «Каравела», 2004.-302с.
5. Михайленко В.Е., Пономарьов А.М. "Технічна графіка": підручник 3-є вид., Київ 1990р.
6. Тоїц А. М., Тоїц А. А. CorelDRAW 10: все программы пакета. - СПб.: БХВ-Петербург, 2001 1136 с
7. Телін Г. 3D Studio MAX®3. Учебник-СПб: Издательство «Диасофт», 2000.-480 с.
8. Тихоновский В.Г. "Торговая реклама и основы проектирования"3-е изд.-Москва1987. I 25. Погорелов В.И. AutoCAD: трехмерное моделирование и дизайн. СПб.: БХВ-І Петербург, 2004. - 288 с: ил.

ДО ПРОБЛЕМИ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ: ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ЯК СКЛАДОВА СУЧАСНОЇ ЕСТЕТИКИ

Пляко Д.А.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У своїй статті проаналізував значення основних термінів образотворчого мистецтва і їх невідповідність смислово змісту вкладеного в них, а так само провів аналіз розі і видів образотворчого мистецтва в сучасному суспільстві.

Ключові слова. Образотворче мистецтво, зображувальність, мистецтво, естетика, сучасність.

Анотація. Пляко Д.А. К проблеме специальной терминологии: изобразительное искусство как составляющая современной эстетики. В своей статье проанализировал значение основных терминов

образительного искусства и их несоответствие смысловому содержанию вложенного в них, а так же провед аналіз роли и видов изобразительного искусства в современном обществе.

Ключевые слова. Изобразительное искусство, изобразительность, искусство, эстетика, современность.

Annotation. Plyako D.A. To a problem of special terminology: the fine arts as compound, a modern aesthetics. In the article analysed the value of basic terms of fine art and their disparity to semantic maintenance of inlaid in them, and similarly conducted the analysis of role and types of fine art in modern society.

Key words. Fine art, graphic, art, estetyka, contemporaneity.

Постановка проблеми. Аналіз предмета та завдань теорії образотворчого мистецтва як складової сучасної естетики, а також огляд основних фахових термінів які на сьогодні являють собою досить заплутану загальну картину. Ситуація ускладнюється тим, що з проголошенням Україною державної незалежності та переходом до української мови, як до єдиної державної, деякі фахові терміни в галузі образотворчого мистецтвознавства не відповідають змістовному значенню, яке вкладене в них.

Формування мети статті. Метою дослідження є детальніший аналіз змістовного значення деяких основних термінів, що безпосередньо відносяться до образотворчого мистецтва, не виключаючи також і сам термін "Образотворче мистецтво", оскільки визначення "Образотворче мистецтво" не передає адекватно значення поняття російської мови "Изобразительное искусство".

Результати досліджень. Проблема фахової мистецтвознавчої термінології є актуальною в сучасній науці про мистецтво, тому, що відсутність нормативної професійної термінологічної літератури обумовлює в багатьох випадках різне трактування тих чи інших явищ художнього процесу на різних етапах розвитку. Зокрема, мова йде про основоположний термін визначення групи мистецтв у класифікаційній системі. Виникає питання: чому саме термін російської мови ми взяли за точку підрахунку для аналізу змісту вітчизняного визначення?

По-перше: тому що на наш погляд словосполучення "Изобразительное искусство" найбільш досконало відповідає змістовому значенню яке вкладене в нього.

По-друге: досить тривалий період на території України державною мовою була російська. Можливо саме тому до сьогодні ще багато термінів словосполучень в різних галузях життєдіяльності сучасного суспільства зокрема – у виробничій сфері – ще й досі не зовсім відповідають значенню, яким в них вкладено. Не є виключенням і термін “Образотворче мистецтво”.

По-третє: розшифровуючи поняття “Образотворче мистецтво” як галузь художньої зображальності, або художньої творчості, ми певним чином дискредитуємо інші види мистецтва, які також відтворюють художні образи, мають повне право бути видами “Образотворчого мистецтва”

Образотворче мистецтво як таке, первинно передбачає відтворення образу, на акцентуючи уваги на тому, в якій саме галузі мистецтва це має бути – малюванні, музиці, кінематографії, фотографії, драматургії і т.д. Тому “Образотворче мистецтво” з однаковим правом може співвідноситись з будь-яким видом мистецтва. Тобто, коли ми торкаємось теми мистецтва, логічно конкретизувати, про яке саме мистецтво йдеться. В той час, коли термін російської мови “Изобразительное искусство” по суті означає – мистецтво зображення, українською мовою словосполучення “зображувальне (зображальне) мистецтво” на перший погляд виглядає певною мірою безграмотно, хоча з точки зору орфографії це є абсолютно вірно:

«Изображение, (о предмете)- зображення, (действие)- зображення.

Изобразительный - зображальний, зображувальний; (воспроизводящий в художественных образах) образотворчий; изобразительные средства языка зображальні (зображувальні) засоби мови, мовні засоби зображення.» [1]

Також ми бачимо, що в словнику чітко визначено зміст слова “образотворчий” – це лише відтворення в художніх образах. До того ж найпростіша перестановка слів кардинально змінює весь вигляд і фонетику словосполучення, наприклад, “мистецтво зображення”. Таке словосполучення набагато ближче по значеннєвому складу до поняття “изобразительное искусство”, тому цілком може бути прийнятне. Але не виключений факт застосування зовсім інших слів і словосполучень, що мають зовсім відмінну кореневу основу в словотворі.

навіть із застосуванням слів іноземного походження. Прикладом тому може бути слово німецької мови художник - "maler" [7] і українське слово, похідне від тієї ж кореневої основи - "малювання". В цей самий час, ми маємо два українських слова "рисунок" і "малюнок", "рисування" й "малювання" [1], одне походженням з російської мови, друге - з німецької, а їхня змістовність майже однакова, або "вжиткова" - "прикладна" графіка і т.д. Тобто це є територіальні діалектні [4] відмінності які вносять плутанину у трактування змісту наукового визначення конкретних термінів у мистецтві. Виходячи із цього, цілком можливо, що в нинішній момент становлення сучасної української мови й особливо вузькопрофільної термінології, буде прийнятий термін, що найбільш повно виражає значеннєву суть предмета.

Для подальшого аналізу час розібрати саме поняття "Мистецтво", проаналізувати декілька поглядів у контексті історичного розвитку суспільної естетики. Як приклад доцільно процитувати тлумачення мистецтва Юрієм Борсвим: "Мистецтво - це відстояна, викристалізована і закріплена форма освоєння світу за законами краси, у якій є не лише естетичний зміст і художня концепція світу й особистості, а також образ, наповнений визначеним ідейно-емоційним змістом.

Між двома формами естетичної діяльності - власне художньої, з одного боку, і практичної, індустріально - естетичної, з іншого є межа, але вона не непрохідна. На цій межі з боку мистецтва стоять архітектура, образотворче і декоративне мистецтво, а з боку практичного освоєння світу - дизайн" [3] Це точка зору теоретика епохи розвинутого соціалізму, досить заплутана і розмита, але автор категорично не відокремлює дизайн від власне-художньої форми діяльності. На сьогоднішній день ситуація щодо соціальної ролі покладеної на образотворче мистецтво, значно змінилась. Це питання буде розглянуто нижче, але варто згадати ще одне досить відоме й авторитетне визначення того, що можливо трактувати як мистецтво. Радянська енциклопедія мистецтво визначає саме так: "Одна з форм суспільної свідомості, відбиття дійсності в художніх образах, естетичне освоєння світу, творчість за законами краси" [5], Але ніякого

чіткого розуміння, що ж воно в решті-решт таке? На думку американського естета Т.Манго, видами мистецтва є не лише література, театр, живопис, музика тощо, але й тваринництво, і пластична хірургія, косметика й парфумерія, кулінарія й виноробство, гастрономія, моделювання одягу, перукарське мистецтво, татуаж і т.д. Усього налічується біля 400-сот видів [9]. Але знову ж тут до нашої уваги представляється готова констатація факту, перелік видів діяльності, які на думку автора являють собою мистецтво, без аналізу того, чим же відрізняється мистецтво від будь-якої іншої діяльності. Тут доречно звернутися до розуміння предмета мистецтва в культурі стародавньої Греції. Так, у стародавніх греків, ремесло й власне "мистецтво", позначалося одним словом - *Techne* [6]. У цьому суспільстві все намагалися перетворити у вроду, у міфології навіть помста богів виглядала як мистецтво. Сократ в 5 сторіччі д.н.е. ототожнював прекрасне й корисне. Естетичне, за його словами, походить від утилітарно-практичної ознаки предмета. Ця теза пояснюється прикладом двох щитів: гарного, але не захищаючого й практичного, і саме тому й гарного. Сократу належить вислів, що мистецтво - вища форма освоєння світу. Практично такого ж погляду дотримувався середньоазійський вчений Фарабі (870-950 н.е.) [6].

Підсумовуючи, вище сказане можна зробити цілком логічний висновок про те, як саме характеризувати поняття мистецтва і які його відмітні риси. Безсумнівно, що перша відмітна якість категорії мистецтва, це наявність ідеї [4]. Мається на увазі найвищий інтелектуальний творчий потенціал суб'єкта, його особливе бачення, сприйняття навколишнього світу, подій, явищ, а також оригінальність, нестандартність мислення й нестандартність суб'єктивних висновків стосовно вище перерахованого і також оригінальність рішень щодо втілення творчого задуму - ідеї. Однак очевидно, що наявність лише ідеї - далеко не все, що являє собою сутність поняття мистецтва. При відсутності практичних навичок до реалізації творчого задуму та віртуозного володіння інструментами й матеріалами, не відбудеться сам факт створення об'єкта мистецтва. Інакше кажучи, мистецтво рівною мірою залежить також від

практичних, ремісничих навичок суб'єкта, тобто професіоналізму виконавця. На приклад німецьке слово "Kunst" відображає одразу два значення – мистецтво або вміння [7]. Непрофесійні дилетанти протягом XX століття внесли й продовжують вносити всіляке сміття й плутанину в розуміння й предмет мистецтва, підмінюючи його всього лише однією ідеєю та й то найчастіше досить сумнівною, а іноді навіть повною бездієльністю, тобто повною відсутністю якостей і характеристик стосовно розуміння мистецтва. Подібні прояви потрібно скоріш характеризувати й співвідносити з поняттям - антимистецтво, чим воно по суті і є, оскільки метою своєю ставить спекулятивний епатаж глядача й соціуму в цілому лише для залучення уваги будь-якими методами.

Взагалі можна сказати, що творчий підхід до постанови завдання та його реалізації, професійне володіння матеріалом та інструментом - це і є категорія мистецтва. Відсутність кожного з перерахованих якостей суб'єкта, у результаті автоматично виключає саме "мистецтво". Тому якості мистецтва можуть бути фактично в будь-якому виді життєдіяльності людини й суспільства, якщо в діяльності та у результаті цієї діяльності є наявність всіх ознак мистецтва.

Значним, на мій погляд, є питання розуміння такого терміна як зображення й зображальність. Зображення - це фіксація зорового образу в матеріалі за допомогою інструментів і технічних засобів, які на сьогоднішній день так само виконують роль інструментів. Тому, наприклад, фотографія являє собою один з видів зображальності. Мало того, з появою фотографії, соціальна роль класичного образотворчого мистецтва як документаліста почала різко зменшуватися, а потреба застосування фотографії так само збільшуватися. Якщо розглянути фотографічні роботи А.Родченко, можна сміло стверджувати, що це предмет мистецтва, [11] а з огляду на сьогоднішній рівень розвитку й технічні можливості фотографії, такий вид творчості як "Художня фотографія", давно увійшов до системи образотворчих мистецтв. Більшість художників і мистецтвознавців категорично відмовляються визнавати цей факт, але це питання дуже невеликого відрізка часу, тому що в цьому виді образотворчого

мистецтва присутні практично ті ж критерії й ознаки, що і в класичних видах образотворчого мистецтва, вирішуються ті ж завдання по створенню образу. Сказана стосується в повній мірі комп'ютерної графіки. Мало того, почали збуватися мрії багатьох поколінь художників про тривимірне, об'ємне зображення і у цьому вони знаходять найширші можливості по застосуванню своїх творчих задумів, експериментів і сил. Це лише приклад того, що образотворче мистецтво на сьогоднішній день за змістом є поняття зовсім інше ніж буквально ще яких не будь 20 років тому. Бурхливий розвиток оргтехніки, комп'ютерних технологій, поліграфії, поява нових альтернативних полімерних матеріалів і багато чого іншого привело до того, що представники академічних, художніх видів образотворчого мистецтва, всі ці нововведення взяли на озброєння й давно цим користуються, продовжуючи відстоювати нібито класичну школу малювання. Хоча ні в якій мірі не можна недооцінювати роль академічного образотворчого мистецтва, тому що це і є фундамент, на якому базуються абсолютно всі його різновиди. І якщо на початку 20-го сторіччя академічне образотворче мистецтво й так зване "інженерне", тобто дизайн, розійшлися різними шляхами, то на сьогоднішній день ці два здавалося б не сумісних види діяльності усе більше зливаються воедино, гармонійно доповнюючи один одного створюють нову естетику й нове розуміння прекрасного.

Висновок. Провівши короткий огляд стану сучасного образотворчого мистецтва, можна сміливо стверджувати, що нинішні концепції і завдання які стоять перед ним, становлять зовсім іншу загальну картину ніж та, що була ще декілька років раніше, а термінологія має привернути увагу фахівців, що до істинного змісту який вкладний в неї.

Перспективи подальшого дослідження у даному напрямку. Образотворче мистецтво завжди невід'ємно було зв'язане з технічним і соціальним рівнем розвитку суспільства, тому питання видозміни мистецтва завжди буде актуальним, а питання фахової термінології потребує на мій

погляд скорішого перегляду та втілення більш точних термінів, які базуються на більш конкретному формулюванні понять образотворчого мистецтва.

Література:

1. Російсько-український словник Д.Л.Ганіч, І.С.Олійник. Видання третє. Радянська школа" Київ - 1976р.
2. Дизайн Л.М.Холманський. О.С.Щипанов Пробний навчальний посібник для 5 - 7 класів середньої школи Київ " Освіта" 1992 р.
3. "Естетика" Юрій Борис М., 1988р.
4. «Краткий словарь слов иностранного происхождения», Локишина С.В. М., «Русский язык» 1976.
5. Энциклопедический словарь: 2т. - М.: Сов. энцикл., 1963.
6. "Мистецтво Древнього світу" ДмитрієваН.А. ВиноградоваН.А. М., "Детская литература" 1986.
7. "Мистецтво форми" Johannes Itten Stuttgart, Verlagsguppe Dornier GmbH
8. "З історії фотографії" Блюмфельд В.П. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 4/1988 М.,1988
9. "Авангардистичні течії в сучасному мистецтві заходу" Турчин В.С. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 2/1988 М.,1988
10. "Монументальное искусство вчера и сегодня" Ворнов Н.В. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 6/1988 М.,1988
11. "Русский конструктивизм" подписное издание "Великие художники" часть 118 К., ООО "Eaglemost Ukraine" 2005.
12. Künstler-художник, артист Maler-художник, живописец.
13. Bild-картина, портрет, фотографии. Bildwerfer-проект, аппарат

СПЕЦИФІКА ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ОРКЕСТРОВОМУ КЛАСІ Пляченко Т. М.

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В.Винниченка.

Анотація: У статті визначено роль оркестрового класу у системі професійної підготовки вчителя музики. Визначено специфіку та зміст навчальної діяльності студентів мистецького факультету педагогічного університету в камерному оркестрі.

Ключові слова: педагогічне моделювання; навички оркестрового виконавства; навчальна діяльність; виконавська практика; методика роботи з дитячим оркестром (струнним ансамблем); педагогічний репертуар.

Анотация: Пляченко Т.М. Специфика и содержание профессиональной подготовки будущего учителя музыки в оркестровом классе. В статье определена роль оркестрового класса в системе профессиональной подготовки учителя музыки. Освещены специфика и содержание учебной деятельности студентов факультета искусства педагогического университета в камерном оркестре.

Ключевые слова: педагогическое моделирование; навыки оркестрового исполнительства; учебная деятельность; исполнительская практика; методика работы с детским оркестром (струнным ансамблем); педагогический репертуар.

Annotation: Plyachenko T.M. Specificity and the contents of vocational training of the future teacher Music in an orchestral class. The article defines the role of the orchestral class in the system of the music teacher's professional training. The specific character and the content of the educational activities of the Art Department students of the Pedagogical University in the chamber orchestra are covered in it.

Key words: the pedagogical modeling; the skills of the orchestral performing; the educational activity; the performing practice; the system of methods of the work with the children's orchestra (a string ensemble); the pedagogical repertoire.

погляд скорішого перегляду та втілення більш точних термінів, які базуються на більш конкретному формулюванні понять образотворчого мистецтва.

Література:

1. Російсько-український словник Д.Л.Ганіч, І.С.Олійник. Видання третє. Радянська школа" Київ - 1976р.
2. Дизайн Л.М.Холманський. О.С.Щипанов Пробний навчальний посібник для 5 - 7 класів середньої школи Київ " Освіта" 1992 р.
3. "Естетика" Юрій Борис М., 1988р.
4. «Краткий словарь слов иноземного происхождения», Локишина С.В. М., «Русский язык» 1976.
5. Энциклопедический словарь: 2т. - М.: Сов. энцикл., 1963.
6. "Мистецтво Древнього світу" ДмитрієваН.А. ВиноградоваН.А. М., "Детская литература" 1986.
7. "Мистецтво форми" Johannes Itten Stuttgart, Verlagsguppe Dornier GmbH
8. "З історії фотографії" Блюмфельд В.П. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 4/1988 М.,1988
9. "Авангардистичні течії в сучасному мистецтві заходу" Турчин В.С. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 2/1988 М.,1988
10. "Монументальное искусство вчера и сегодня" Ворнов Н.В. передплатна науково-популярна серія МИСТЕЦТВО 6/1988 М.,1988
11. "Русский конструктивизм" подписное издание "Великие художники" часть 118 К., ООО "Eaglemost Ukraine" 2005.
12. Künstler-художник, артист Maler-художник, живописец.
13. Bild-картина, портрет, фотографии. Bildwerfer-проект, аппарат

СПЕЦИФІКА ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В ОРКЕСТРОВОМУ КЛАСІ Пляченко Т. М.

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. В.Винниченка.

Анотація: У статті визначено роль оркестрового класу у системі професійної підготовки вчителя музики. Визначено специфіку та зміст навчальної діяльності студентів мистецького факультету педагогічного університету в камерному оркестрі.

Ключові слова: педагогічне моделювання; навички оркестрового виконавства; навчальна діяльність; виконавська практика; методика роботи з дитячим оркестром (струнним ансамблем); педагогічний репертуар.

Анотация: Пляченко Т.М. Специфика и содержание профессиональной подготовки будущего учителя музыки в оркестровом классе. В статье определена роль оркестрового класса в системе профессиональной подготовки учителя музыки. Освещены специфика и содержание учебной деятельности студентов факультета искусства педагогического университета в камерном оркестре.

Ключевые слова: педагогическое моделирование; навыки оркестрового исполнительства; учебная деятельность; исполнительская практика; методика работы с детским оркестром (струнным ансамблем); педагогический репертуар.

Annotation: Plyachenko T.M. Specificity and the contents of vocational training of the future teacher Music in an orchestral class. The article defines the role of the orchestral class in the system of the music teacher's professional training. The specific character and the content of the educational activities of the Art Department students of the Pedagogical University in the chamber orchestra are covered in it.

Key words: the pedagogical modeling; the skills of the orchestral performing; the educational activity; the performing practice; the system of methods of the work with the children's orchestra (a string ensemble); the pedagogical repertoire.

Актуальність дослідження. Головною метою навчання студентів на музичному відділенні мистецького факультету педагогічного університету є підготовка універсального педагога-музиканта для загальноосвітньої школи, який повинен мати сформовану систему професійних знань, умінь і навичок, необхідних для повноцінного музично-естетичного виховання підрастаючого покоління. Універсальність вчителя музики полягає в тому, що він однаковою мірою повинен володіти інструментальними, вокальними та диригентськими навичками; добре знати педагогіку, психологію, теорію і методику музично-естетичного навчання й виховання; вміти реалізувати набуті знання й навички на практиці.

Специфіка діяльності вчителя музики визначається завданнями музично-естетичного виховання школярів, яке здійснюється як на уроках музики, так і в позакласний час. Позитивною ознакою структури сучасних загальноосвітніх навчальних закладів є те, що в багатьох з них створені центри естетичного виховання, які певною мірою розширюють сферу професійної діяльності шкільного вчителя. Робота в таких центрах висуває перед музичним педагогом досить високі вимоги, він повинен: знати методи індивідуальної роботи з учнями у вокальних та інструментальних гуртках; вміти організувати роботу різноманітних учнівських вокально-хорових та інструментальних колективів; добре орієнтуватися в музичній літературі та вміти добирати вокальний, хоровий, ансамблевий чи оркестровий репертуар відповідно до фізичних можливостей та рівня загального музичного розвитку дітей.

Постановка проблеми. Як свідчить практика, підготовка студентів педагогічних вузів в оркестрових класах в основному зводиться до опанування навичок оркестрової (ансамблевої) гри та вдосконалення інструментально-виконавських умінь, набутих в індивідуальних класах. Ось чому більшість випускників музично-педагогічних та мистецьких факультетів, маючи належну хормейстерську підготовку, не володіють методикою роботи з учнівськими інструментальними ансамблями та оркестрами, погано орієнтуються в

спеціальній музичній літературі, мають труднощі з добором та систематизацією репертуару, не знають основ інструментування.

Наявність такої проблеми спонукає до пошуку і впровадження в навчально-виховний процес на музичних факультетах і відділеннях педагогічних вузів таких форм і методів навчання, які б дали змогу студентам опанувати технологію роботи з учнівськими інструментальними ансамблями та оркестрами.

Розробленість проблеми. Музично-інструментальна підготовка є складовим компонентом загальної системи фахового навчання шкільного вчителя. Вона здійснюється як на індивідуальних заняттях з основного та додаткового музичних інструментів, так і в концертмейстерському й оркестровому класах. Більшість досліджень присвячено удосконаленню інструментально-виконавської підготовки студентів (піаністів, баяністів, акордеоністів) в індивідуальних класах (Л.Арчажникова, А.Бутник, Р.Верхолаз, Л.Гончаренко, Л.Гусейнова, Т.Карнаухова, М.Корецький, О.Ляшенко, А.Назаров, Г.Падалка, О.Рудницька, З.Румянцева, Г.Ципін, О.Щолокова та ін.). А от система навчання майбутніх учителів музики в оркестровому класі розглядалися лише в деяких наукових працях (Ю.Бай, В.Дряпіка, В.Лебедєв, О.Олексюк), в яких в основному висвітлено методи роботи з оркестрами народних або духових інструментів, найбільш поширеними на музично-педагогічних факультетах. Методика роботи зі студентськими камерними оркестрами та струнно-смічковими ансамблями вищих педагогічних закладів освіти ще не розроблена, що й визначило актуальність даної роботи.

Мета і завдання статті: визначити роль оркестрового класу в системі професійної підготовки вчителя музики; розкрити специфіку, основні завдання та зміст навчання студентів мистецького факультету педагогічного університету в камерному (струнному) оркестрі.

Оркестровий клас – одна з профілюючих дисциплін у системі фахової підготовки майбутнього вчителя музики. Найбільш поширеними на музично-педагогічних та мистецьких факультетах вищих закладів освіти є оркестри

народних інструментів. На мистецькому факультеті Кіровоградської державного педагогічного університету ім. В.Винниченка (як і в багатьох інших вузах) функціонують декілька видів оркестрів. Один з них – камерний (струнний) оркестр, до складу якого входять наступні групи струнно-смичкових інструментів: скрипки перші, скрипки другі, альти, віолончелі, контрабас.

Студентський камерний оркестр – це не тільки навчальна лабораторія, а й концертний колектив, який демонструє досягнуті результати у публічних виступах. Він виконує оркестрові твори різних жанрів і стилів, а також супроводи до вокальних, хорових та інструментальних творів.

Специфіка навчання в такому колективі визначається об'єктивними факторами і полягає в тому, що до його складу входять студенти різних курсів, які навчаються у класах струнно-смичкових інструментів. Як правило, студентів такої спеціалізації на факультеті налічується від 12 до 16 осіб (на кожному курсі від одного до чотирьох студентів). Наявність таких особливостей вимагає від викладача (керівника оркестру) застосування методів навчання, доступних для студентів з різним рівнем спеціальної підготовки. Водночас, це є й позитивним моментом фахового навчання: студенти початкових курсів орієнтуються на вищий рівень підготовки старшокурсників, що стимулює їх музично-виконавський розвиток, пізнавальну й творчу активність.

Мета навчання у класі камерного оркестру полягає в наступному: спираючись на кращі зразки вітчизняної та зарубіжної класичної й сучасної музики формувати у студентів професійні знання, уміння й навички, необхідні для організації оркестрової діяльності школярів в умовах позакласної та позашкільної роботи.

Основні завдання вивчення даної дисципліни складають: 1) опанування практичних прийомів оркестрового та ансамблевого виконавства; 2) подальший розвиток музичних здібностей студентів; 3) збагачення педагогічного музично-інструментального репертуару; 4) узагальнення музично-історичних, музично-теоретичних і методичних знань, необхідних для роботи з учнівськими

інструментальними колективами; 5) засвоєння методів роботи з дитячими струнними оркестрами та ансамблями; 6) формування навичок педагогічного спілкування; 7) подальший розвиток навичок сценічної майстерності.

Враховуючи сучасні вимоги до музично-інструментальної підготовки майбутнього вчителя музики, ми визначили структуру та зміст навчальної діяльності студентів в оркестровому класі, основу яких складають три змістових модулі: 1) формування та розвиток навичок оркестрової гри; 2) концертно-виконавська діяльність студентів (виконавська практика); 3) засвоєння методів роботи з дитячими оркестрами та струнними ансамблями.

Систему формування та розвитку навичок оркестрового виконавства ми умовно поділили на чотири структурних компоненти, зміст кожного з них визначивши наступним чином.

Робота над навчальним репертуаром передбачає: ознайомлення з широким колом камерно-оркестрової літератури (робота над текстом, вивчення окремих партій); виконання оркестрових творів великої форми, мініатюр, обробок народних пісень, сучасної музики; вивчення оригінальних творів різних жанрів і стилів та перекладень для камерного оркестру; створення цілісного художнього образу твору засобом засвоєння технічних оркестрових прийомів (робота над звуком, динамікою, нюансуванням, артикуляцією); осмислення студентами художніх завдань; самостійна домашня робота студентів над партіями.

Засвоєння навичок оркестрового виконавства полягає у: визначенні основних функцій оркестрового твору (теми, підголосків, педалі, бас, фігурацій тощо), які виконуються всім оркестром та окремими партіями; розумінні диригентських жестів; вивченні правил колективного музикування (здатності чути інших учасників колективу, формуванні „чуття партнера”, розвитку навичок самоконтролю та самооцінки власних виконавських дій); роботі над оркестровим строєм та ансамблем; вихованні почуття відповідальності за якість виконання власної партії; досягненні виконавцями точності темпу, ритму, штрихів, динаміки, агогіки, специфіки тембрового звучання.

Розвиток музичних здібностей студентів спрямований на подальший розвиток музичного слуху, чуття метро-ритму, музичного мислення і пам'яті, чуття форми твору, образної уяви в процесі роботи над оркестровими творами різної форми, стилю і жанру.

Вивчення камерно-оркестрової літератури здійснюється на аудиторних заняттях у процесі вивчення основного навчального репертуару, а також під час ескізної роботи над творами засобом читання партій з листа. Передбачає ознайомлення з творами, що можуть використовуватись у роботі з учнівськими та професійними оркестровими колективами.

Структуру концертно-виконавської діяльності студентів ми представили наступними компонентами.

Практичне засвоєння оркестрового концертного репертуару передбачає: накопичення оркестрового концертного репертуару засобом вивчення на заняттях різножанрових та різностильових творів; формування ансамблевих навичок у процесі роботи з солістами (вокалістами, інструменталістами) та хорами.

Самостійна робота студента над оркестровою партією сприяє формуванню самостійності під час домашньої роботи студентів над виконавськими труднощами з урахуванням зауважень викладача; розширює коло спеціальних знань у галузі інструментального виконавства засобом вивчення теоретичної літератури, художнього осмислення й технічного засвоєння оркестрової партії.

Формування навичок сценічної майстерності здійснюється під час проведення реліквій і концертів у різних залах. Передбачає: знання правил поведінки на сцені у складі камерного оркестру (струнного ансамблю); вміння орієнтуватися у нових акустичних умовах; створення психологічної установки на успішний виступ.

Концертно-виконавська діяльність студентів (виконавська практика) реалізується в підготовці до виступів на академічних концертах (заліках, екзаменах); під час проведення звітних концертів, лекцій-концертів в

загальноосвітніх та музичних школах, дитячій філармонії; засобом участі оркестру в конкурсах і фестивалях.

Опанування методики роботи з дитячими камерними оркестрами та струнними ансамблями неможливе без засвоєння студентами певних знань у даній галузі. Особливість роботи з такими колективами в естетичних центрах загальноосвітніх шкіл полягає в тому, що учнівські струнні ансамблі та оркестри, зазвичай, мають неповний склад виконавців (відсутня одна з оркестрових груп – або альт, або віолончель, або контрабас). Ця обставина вимагає від керівника дитячого колективу вміння створити оркестрову чи ансамблеву партитуру таким чином, щоб забезпечити повноцінне звучання колективу та зберегти художню цінність музичного твору.

Вивчення *специфіки роботи з дитячими камерними оркестрами та струнними ансамблями* передбачає: засвоєння знань про форми організації дитячого інструментального музикування; опанування методики роботи з дитячими струнними колективами (оркестрами, ансамблями); вивчення специфіки виконання на струнно-смичкових інструментах (скрипка, альт, віолончель, контрабас) з урахуванням вікових особливостей виконавців; вивчення питань теорії та методики оркестрової роботи засобом самостійного опрацювання музикознавчої та методичної літератури; реалізація набутих знань у роботі з учнівськими оркестрами під час педагогічної практики.

Формування педагогічного репертуару майбутнього керівника оркестру проходить паралельно з розвитком творчих навичок засобом аранжування та перекладення нескладних інструментальних п'єс для певного складу виконавців. Необхідними у цьому процесі є вміння добирати, класифікувати й систематизувати репертуар, придатний для роботи з дитячими оркестрами та інструментальними ансамблями.

Педагогічне моделювання – активний метод навчання студентів в оркестровому класі. Передбачає: моделювання усіх видів діяльності керівника і диригента дитячого оркестрового колективу; створення та розв'язання педагогічних ситуацій з метою активізації творчої діяльності студентів;

практичну реалізацію набутих знань і вмінь у роботі з навчальним оркестровим колективом.

Формування й розвиток у студентів професійно необхідних якостей здійснюється шляхом вивчення на практичних заняттях педагогічно доцільного репертуару, творче засвоєння якого сприяє психологічній підготовці до професійної діяльності, розвиває виконавські навички у комплексі педагогічними вміннями.

Спеціальний репертуар, який відбирається для роботи зі студентським камерним оркестром, різноманітний за стилевими та жанровими ознаками. Він містить як складні класичні твори, що виконуються професійними колективами, так і п'єси, які можуть використовуватись у роботі з учнівськими струнними оркестрами та ансамблями.

Навчальний матеріал для роботи в оркестровому класі (камерному оркестрі) ми поділили на чотири розділи: 1) твори великої форми (або окремі частини з симфоній, інструментальних концертів, сюїт, сонат, квартетів тощо); 2) п'єси (оригінальні оркестрові твори або перекладення для струнного оркестру чи ансамблю); 3) супроводи до вокальних, інструментальних чи хорових творів; 4) педагогічний репертуар дитячого струнного оркестру (ансамблю).

Формування художнього мислення та естетичних смаків студентів, а також подальший розвиток інструментально-виконавських навичок, набутих в індивідуальних класах, відбувається в процесі вивчення кращих зразків світової класики. У професійному вихованні студентів-струнників провідна роль належить творам великої форми. До цього розділу навчального репертуару ми внесли наступні твори: Й.С.Бах. Бранденбурзький концерт №1; Й.С.Бах. Концерт для клавесину (фортепіано) з оркестром фа мінор, частина I; Д.Бортнянський. Концерт для клавесину (фортепіано) з оркестром ре мажор, частина I; А.Вівальді. Концерт для двох скрипок з оркестром ля мінор, частина I; Г.Ф.Гендель. Соната для скрипки і фортепіано ре мажор, частина IV (перекладення); В.А.Моцарт. „Маленька нічна серенада”, частина I; Л.Бетховен.

Соната для фортепіано соль мажор, частина II (перекладення); Е.Гріг. „Сюїта у старовинному стилі”; Б.Лятошинський. Струнний квартет №4, частина V; М.Парцхаладзе. Квартет: Тема з варіаціями, Варіації VII-IX; Я.Степовий. „Прелюд пам'яті Т.Г.Шевченка” та ін.

Переважаю частину концертного репертуару камерного оркестру складають п'єси: Е.Гріг. „Ранок”, „Танець Анітри”, „В печері гірського короля” (із сюїти „Пер Гюнт”); П.Чайковський. „Вальс”, „Солодка мрія”, „Мазурка”, „Неаполітанська пісня”, „Італійська пісенька”, „Баба-Яга” (з „Дитячого альбому”); С.Прокоф'єв. „Полька” (з музики до вистави „Євгеній Онєгін”), „Танок лицарів” (з балету „Ромео і Джульєтта”); Д.Шостакович. „Іспанський танець”; К.Караєв. „Адажіо” (з балету „Сім красунь”); А.Хачатурян. „Танок дівчат” (з балету „Гаяне”), „Вальс” (з музики до рами М.Лермонтова „Маскарад”); Г.Свиридов. „Вальс” (з музики до повісті О.Пушкіна „Заметіль”), „Перед сном”; Білоруська народна пісня в обробці І.Дунаєвського. „Бульба” (перекладення); М.Кацнельсон. Обробки народних пісень „Дощик”, „Перепілонька”; М.Скорик. „Мелодія” (з кінофільму „На перевалі”); З.Фібіх. „Поєма”; М.Чулак. „Концертний вальс”; Дж.Гершвін. Два фрагменти з симфонічної сюїти до опери „Поргі та Бесс” („Коліскова”, „Як тут всидіти”); Ю.Крейн. „Три мініатюри”; Г.Томас. „На самоті” та ін.

Формуванню в студентів навичок ансамблевої гри та акомпанування відбувається під час виконання супроводів до інструментальних, вокальних та хорових творів, які також є невід'ємною частиною як навчального, так і концертного репертуару оркестру: О.Скрябін. Хор „Слава мистецтву” з Фіналу Першої симфонії; Ф.Шуберт. „Серенада” (валторна); Дж. Каччіні. „Ave, Maria” (для солістки та хору); С.Рахманінов. „Вокаліз”, „Весняні води” (сопрано); О.Власов. „Мелодія” (віолончель), „Фонтану бахчисарайського палацу” (сопрано); С.Гулак-Артемівський. Пісня Одарки з опери „Запорожець за Дунаєм” (сопрано); Г.Майборода. „Мала мати дою” (для солістки та хору); М.Жербін „Вокаліз” (сопрано, скрипка); Н.Андрієвська. „Якби я вмiла вишивать” (сопрано); українська народна пісня в обробці Ж.Колодуб „Як

поїхав мій миленький до млина” (сопрано); О.Пляченко. „Студентський меридіан” (для хору) та ін.

Педагогічний репертуар майбутніх керівників дитячих струнних оркестрів та ансамблів складають оригінальні оркестрові твори та перекладення: Й.Гайдна „Дитяча симфонія”; М.Раков. „Маленька симфонія”; Г.Ф.Гендель. Соната № 1 для скрипки і фортепіано, „Пассакалія”; Й.С.Бах. „Бурре”; Ф.Шуберта „Музичний момент”; А.Дворжак. „Мелодія”, „Гумореска”; П.Чайковський „Дитячий альбом” (вибрані частини); Д.Шостакович. „Полька”, „Романс” (музики до кінофільму „Овод”); О.Гедіке. „Мініатюра”; В.Рєбіков. „Вальс” (опери-казки „Ялинка”).

Великого значення у професійній підготовці оркестрантів ми надаємо їй самостійній роботі, яку ми умовно поділили на три компоненти: 1) домашня робота над партіями зазначених вище творів; 2) добір та систематизація оркестрових творів, які можна застосовувати у роботі з учнівськими струнними ансамблями та оркестрами; 3) виконання індивідуальних творчих завдань (аранжування, інструментування, чи перекладення репертуару, придатного для роботи з дитячими музичними колективами).

Домашня робота над партіями – це важливий процес у структурі музично-інструментальної підготовки студента-оркестранта. Його особливості та зміст полягають у виконанні низки теоретичних і практичних завдань: 1) виконавський аналіз партії (характер звуковедення, штрихи, метро-ритмічна структура, фразування тощо); 2) достовірне звуковідтворення своєї партії; 3) робота над окремими складними для виконання фрагментами з урахуванням зауважень викладача; 4) самостійне опрацювання музикознавчої та фахової методичної літератури для проведення музично-історичного аналізу твору (вивчення основних біографічних даних автора, характеристика епохи, в яку він жив, визначення його композиторського стилю тощо).

Важливим компонентом професійної діяльності сучасного вчителя музики є *добір та систематизація навчально-педагогічного репертуару*. У процесі підготовки до педагогічної практики студенти-старшокурсники отримують

спеціальні завдання з формування репертуару для дитячого струнного оркестру чи ансамблю. Цей вид підготовки потребує роботи в бібліотеці. Студенти повинні добирати й аналізувати твори для струнних оркестрів чи ансамблів з метою їх відповідності: а) віковим особливостям загального фізичного та психологічного розвитку учнів; б) загальному та музичному розвитку учнів; в) рівню сформованості їх інструментально-виконавських умінь. Майбутні вчителі музики та керівники дитячих оркестрів (ансамблів) також повинні вміти систематизувати відібрані твори не лише за ступенем виконавських труднощів, а й за формою, стилем, жанром.

Найвищим рівнем підготовки майбутніх керівників дитячих музичних колективів ми вважаємо виконання *індивідуальних творчих завдань*, тобто створення власних інтерпретацій творів засобом аранжування, інструментування чи перекладення музичного матеріалу для певного складу музичних інструментів, враховуючи вікові особливості та рівень підготовленості виконавців.

Для самостійної підготовки оркестрантів ми розробили спеціальні *питання для самоконтролю*: 1) назвіть автора даного музичного (оркестрового) твору; 2) дайте характеристику епохи, в яку написано твір; 3) які характерні ознаки творчого стилю композитора є у цьому творі?; 4) це самостійний музичний твір, чи фрагмент з сюїти, кантати, опери, балету, симфонії?; 5) для якого складу інструментів написано цей твір в оригіналі?; 6) хто автор інструментування (аранжування, перекладення) виконуваного нами твору?; 7) якби Ви були автором інструментування (аранжування), що б Ви змінили в оркестрових партіях: штрихи, аплікатуру, розподіл оркестрових голосів?; 8) Ваші пропозиції щодо трактування цього музичного твору.

Підготовка до колоквиуму, який складають студенти перед початком педагогічної практики, потребує самостійного опрацювання оркестрантами спеціальної літератури. Обсяг даної роботи не дозволяє перелічити усі роботи, опубліковані у цій галузі. Зазначимо, що обов'язковим для студентів (виконавців на струнно-смічкових інструментах) є опрацювання підручників,

наукових праць та окремих методичних рекомендацій, авторами яких є Л. Ауер, І. Барсова, Л. Гінзбург, А. Готсдинер, В. Григор'єв, І. Лесман, К. Мострас, Т. Свирська, В. Стеценко, Б. Струве, К. Флеш, М. Чулакі, О. Юр'єв, Є. Юцевич, І. Ямпольський, А. Яньшинов та ін.

Висновки. Отже, заняття в оркестровому класі є невід'ємною складовою системи професійної підготовки майбутніх учителів музики, а специфіка та зміст навчальної діяльності студентів у камерному оркестрі орієнтовані на майбутню роботу керівника учнівського струнного оркестру чи ансамблю. Моделювання окремих видів діяльності вчителя музики на заняттях в оркестровому класі сприяє оптимізації всієї системи професійної підготовки даних фахівців у педагогічному університеті.

Література

1. Барсова І. Книга про оркестр. Пер. з рос. – К.: Муз. Україна, 1981. – 174 с.
2. Свирська Т. Досвід роботи у класі скрипкового ансамблю // Питання музичної педагогіки. Вип. 2 (рос.). – М.: Музика, 1980. – С 137-154.
3. Стеценко В. Методика навчання гри на скрипці. Частина II. – К.: Муз. Україна, 1982. – 120 с.

ЗВ'ЯЗОК УКРАЇНСЬКОГО ДЕКОРАТИВНОГО ОРНАМЕНТУ З НАРОДНИМИ ВІРУВАННЯМИ ТА УЯВЛЕННЯМИ

Половна-Васильєва О. А.,

Дніпропетровський національний університет

Анотація. В статті подано дослідження зв'язку українського декоративного орнаменту з народними віруваннями та уявленнями, іконографічну специфіку, синонімічні назви, змістове значення.

Ключові слова. Орнамент, символ, знак, історія, писанка, вишивка.

Анотация. Половна-Васильева Е. А. Связь украинского декоративного орнамента с народными верованиями и представлениями. В этой статье подано исследование связи украинского декоративного орнамента с народными верованиями и представлениями, иконографическая специфика, синонимические названия, содержимое значение.

Ключевые слова. Орнамент, символ, знак, история, писанка, вышивка.

Annotation. Polovna-Vasileva E.A. Connection of the Ukrainian decorative ornament with folk beliefs and representations. In this article research of connection of the Ukrainian decorative ornament with folk beliefs and representations, an icon graphic specificity, synonymic names, contents value is sent.

Key words. An ornament, a symbol, a sign, a history, pisanka, an embroidery.

Постановка проблеми. Протягом багатьох тисячоліть орнаментика була найширшою сферою мистецької діяльності, відображенням циклів природи та її ритмів. Вона відображала вірування і уявлення архаїчних мисливських, скотарських, землеробських племен, культур різних часів, народної творчості